

دانشگاه علوم پزشکی و
خدمات بهداشتی، درمانی استان اردبیل

پایان نامه جهت دریافت درجه دکتری حرفه‌ای در رشته پزشکی

عنوان:

بررسی سطح تحول و هوش اخلاقی در دانشجویان

رشته پزشکی دانشگاه علوم پزشکی اردبیل در

سال تحصیلی ۹۸-۹۷

اساتید راهنما:

دکتر حسن عدالتخواه

دکتر پرویز مولوی

استاد مشاور:

دکتر مهریار ندرمحمدی

نگارنده:

مریم پيله‌ور ملکی

پاییز ۱۳۹۸

شماره پایان‌نامه: ۰۷۶۴

سپاس و تقدیر

این پایان نامه را ضمن تشکر و سپاس بیکران و در کمال افتخار و امتنان تقدیم می نمایم به:

➤ به همسر عزیزم، دکتر یاسر نریمانی که در تمام طول تحصیل همراه و همگام من بوده است.

➤ به پدر و مادرمهربانم که نفس خیرشان و دعای روح پرورشان بدرقه‌ی راهم بود.

➤ به استادان فرزانه و فرهیخته‌ای که در راه کسب علم و معرفت مرا یاری نمودند، علی‌الخصوص اساتید بزرگوار آقایان دکتر حسن عدالتخواه، دکتر پرویز مولوی و دکتر مهریار ندرمحمدی.

➤ به آنان که در راه کسب دانش راهنمایم بودند.

➤ پروردگارا حسن عاقبت، سلامت و سعادت را برای آنان مقدر نما و برایم توفیق خدمتی سرشار از شور و نشاط و همراه و همسو با علم و دانش و پژوهش جهت رشد و شکوفایی ایران عزیز عنایت بفرما.

بررسی سطح تحول و هوش اخلاقی در دانشجویان رشته پزشکی دانشگاه علوم پزشکی

اردبیل در سال تحصیلی ۹۸-۹۷

چکیده:

سابقه و هدف: هر فردی در طول زندگی خود از یک سری مراحل رشد روانی عبور می‌کند که عبور از این مراحل، بلوغ اخلاقی فرد را دامن می‌زند. عبور از مراحل به صورت سلسله مراحل است و امکان جهش از یک مرحله وجود ندارد. کسانی که در یک مرحله قرار دارند قادر به فهم استدلال اخلاقی مراحل بالاتر نیستند ولی می‌توانند استدلال اخلاقی مراحل پایین تر را درک نمایند. هدف از تحقیق حاضر بررسی سطح تحول و هوش اخلاقی در دانشجویان رشته پزشکی دانشگاه علوم پزشکی اردبیل در سال-تحصیلی ۹۸-۹۷ می‌باشد.

مواد و روش: روش مطالعه، توصیفی تحلیلی و روش گردآوری داده‌ها به صورت سرشماری بود. جامعه آماری این تحقیق شامل کلیه دانشجویان پزشکی دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی و درمانی اردبیل بود. تعداد دانشجویان پزشکی دانشگاه ۵۵۶ نفر بود. و در نهایت تعداد ۴۳۷ پرسشنامه تکمیل گردید و مورد تحلیل قرار گرفت. بعنوان ابزار گردآوری اطلاعات، از پرسشنامه‌های استاندارد (Moral Competence Questionnaire) MCQ و (Moral Development Questionnaire) MDQ استفاده گردید. داده‌ها با نرم-افزار SPSS نسخه ۲۵ تحلیل شد. تحول اخلاقی از نظر کولبرگ دارای سه سطح و شش مرحله می‌باشد که در تحقیق حاضر به چهار مرحله کاهش یافته است.

یافته‌ها: آنالیز داده‌ها نشان داد ۷/۳٪ پاسخگویان بالای ۲۵ سال سن داشتند و ۸۲/۴٪ آنها در رنج سنی ۲۰ تا ۲۵ سال بودند. تعداد ۵ نفر از دانشجویان (۱/۱٪) در سطح اول، تعداد ۷۰ دانشجو (۱۶٪) در سطح دوم، تعداد ۱۶۸ دانشجو (۳۸/۴٪) در سطح سوم و تعداد ۱۹۴ دانشجو (۴۴/۴٪) در سطح چهارم تحول اخلاقی قرار داشتند.

نتیجه‌گیری: نتایج مطالعه نشان داد سطوح رشد و تحول اخلاقی در دانشجویان رشته پزشکی دانشگاه اردبیل در سطح چهارم و میزان هوش اخلاقی در حد متوسط بوده‌است و سال‌های تحصیل در دانشگاه تاثیری بر روی تحول اخلاقی آنان ندارد.

واژه‌های کلیدی: تحول اخلاقی، دانشجوی پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی اردبیل، هوش اخلاقی

فهرست مطالب

عنوان	صفحه
فصل اول: طرح تحقیق	۱
۱-۱. مقدمه و بیان مساله	۲
۱-۳. تعریف واژه‌ها	۷
۱-۴. اهمیت و ضرورت انجام تحقیق	۸
۱-۵. اهداف	۹
فصل دوم: پیشینه تحقیق	۱۱
۲-۱. مقدمه	۱۲
۲-۲. مبانی نظری هوش اخلاقی	۱۲
۲-۲-۱. تاریخچه مختصری از هوش	۱۲
۲-۲-۲. تاریخچه هوش اخلاقی	۱۴
۲-۲-۳. تعریف هوش اخلاقی	۱۶
۲-۲-۴. دیدگاه گاردنر در رابطه با هوش اخلاقی	۲۰
۲-۲-۵. مولفه‌های هوش اخلاقی	۲۲
۲-۲-۶. کاربرد هوش اخلاقی	۲۳
۲-۲-۷. مفهوم سازی هوش اخلاقی	۲۶
۲-۲-۸. مبنای تکاملی هوش اخلاقی	۲۸
۲-۲-۹. تحول هوش اخلاقی	۳۰
۲-۲-۱۰. رشد اخلاقی	۳۴

۳۵	..... ۲-۲-۱۱. رشد اخلاقی کولبرگ
۳۵	..... ۲-۲-۱۱-۱. سطح اول: اخلاق پیش قرار دادی (پیش عرفی) ۴ تا ۱۰ سال
۳۶	..... ۲-۲-۱۱-۲. سطح دوم: اخلاق قراردادی (عرفی) ۱۰ تا ۱۵
۳۷	..... ۲-۲-۱۱-۳. سطح سوم: اخلاق پس قراردادی ۱۵ به بعد
۳۸	..... ۲-۲-۱۲. مراحل رشد اخلاقی
۳۹	..... ۲-۳. مرور متون
۴۶	..... فصل سوم: شیوه اجرای تحقیق
۴۷	..... ۳-۱. مقدمه
۴۷	..... ۳-۲. نوع پژوهش
۴۷	..... ۳-۳. جمعیت مورد مطالعه
۴۸	..... ۳-۴. روش گردآوری اطلاعات
۵۰	..... ۳-۵. ابزارهای گردآوری اطلاعات
۵۰	..... ۳-۵-۱. پرسشنامه دموگرافیک
۵۰	..... ۳-۵-۲. پرسشنامه تحول اخلاقی "ما" (MDQ)
۵۲	..... ۳-۵-۳. پرسشنامه شایستگی اخلاقی یا هوش اخلاقی (MCQ)
۵۳	..... ۳-۶. ملاحظات اخلاقی
۵۵	..... فصل چهارم: نتایج
۵۶	..... ۴-۱. مقدمه
۵۶	..... ۴-۲. یافته‌های توصیفی
۶۰	..... ۴-۳. یافته‌های استنباطی
۶۰	..... ۴-۳-۱. تعیین درصد دانشجویان موجود در سطح اول تحول اخلاقی

۴-۳-۲	تعیین درصد دانشجویان موجود در سطح دوم تحول اخلاقی	۶۱
۴-۳-۳	تعیین درصد دانشجویان موجود در سطح سوم تحول اخلاقی	۶۱
۴-۳-۴	تعیین درصد دانشجویان موجود در سطح چهارم تحول اخلاقی	۶۱
۴-۳-۵	تعیین میزان هوش اخلاقی دانشجویان	۶۳
۴-۳-۶	تعیین میزان هوش اخلاقی دانشجویان به تفکیک سال ورودی	۶۵
۶۷	فصل پنجم: بحث و نتیجه گیری	
۵-۱	مقدمه	۶۸
۵-۲	بحث	۶۸
۵-۳	نتیجه گیری	۷۱
۵-۴	محدودیت‌های تحقیق	۷۲
۵-۵	پیشنهادات	۷۳
۵-۵-۱	پیشنهاد‌های حاصل از نتایج	۷۳
۵-۵-۲	پیشنهاد‌هایی برای تحقیقات آتی	۷۴
۵-۶	منابع	۷۵
۸۰	پیوستها	

فهرست جداول

عنوان ..... صفحه

جدول ۳-۱. فراوانی دانشجویان به تفکیک سال ورودی	۴۸
جدول ۳-۲. تفکیک چهار سطح تحول اخلاقی	۵۲
جدول ۳-۳. نمره نهایی در MCQ	۵۳
جدول ۳-۴. متغیرها	۵۴
جدول ۴-۱. توزیع فراوانی پاسخگویان برحسب سن	۵۶
جدول ۴-۲. توزیع فراوانی پاسخگویان برحسب تاهل	۵۷
جدول ۴-۳. توزیع فراوانی پاسخگویان برحسب وضعیت اقتصادی	۵۸
جدول ۴-۴. توزیع فراوانی پاسخگویان برحسب وضعیت شهری یا روستایی	۵۹
جدول ۴-۵. سطح اول تحول اخلاقی	۶۰
جدول ۴-۶. سطح دوم تحول اخلاقی	۶۱
جدول ۴-۷. سطح سوم تحول اخلاقی	۶۱
جدول ۴-۸. سطح چهارم تحول اخلاقی	۶۱
جدول ۴-۹. درصد دانشجویان موجود در سطوح مختلف تحول اخلاقی به تفکیک سال ورودی	۶۲
جدول ۴-۱۰. مقدار P-value برای سطوح تحول اخلاقی	۶۳
جدول ۴-۱۱. سطح ح هه ش. اخلاق	۶۳
جدول ۴-۱۳. میانگین هوش اخلاقی دانشجویان به تفکیک سال ورودی	۶۵

فهرست نمودارها

عنوان..... صفحه

- نمودار ۱-۴. سن پاسخگویان ۵۷
- نمودار ۲-۴. وضعیت تاهل پاسخگویان ۵۸
- نمودار ۳-۴. وضعیت اقتصادی پاسخگویان ۵۹
- نمودار ۴-۴. وضعیت شهری/روستایی بودن پاسخگویان ۶۰
- نمودار ۵-۴. درصد سطوح تحول اخلاقی دانشجویان ۶۲
- نمودار ۶-۴. درصد سطوح هوش اخلاقی دانشجویان ۶۴
- نمودار ۷-۴. درصد میزان هوش اخلاقی دانشجویان ۶۶